

Реформування системи державного регулювання та впровадження європейських стандартів взаємодії державного регулювання із самоуправлінням передбачено у проекті Програми розвитку фондового ринку України на 2011—2015 роки, розробленого ДКЦПФР [5].

Література

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» // Відомості Верховної Ради. — 2006. — № 31. — С. 268.
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 1. — С. 1.
3. Objectives and Principles of Securities Regulation, IOSCO Report, September 1998. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD82.pdf>.
4. *Леонов Д.А., Львовичкін С.В., Хоружий С.Г.* Ринок фінансових послуг: парадигма євроінтеграції: Монографія / За наук. ред. В.М. Федосова. — К.: УІРФР, 2008. — 848 с.
5. Проект Указу Президента України «Про затвердження Програми розвитку фондового ринку України на 2011–2015 роки». / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://www.ssmc.gov.ua/ShowPage.aspx?PageID=742>.

Стаття надійшла до редакції 03.06. 2011 р.

УДК 658.14/17

В. В. Чепка, канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів підприємств,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены различные подходы к сущности финансовых ресурсов предприятий и обобщенно признаки, что им присущи.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансовые ресурсы, финансирование, денежные фонды, доходы

ABSTRACT. In the articles considered the different going is near essence of financial resources of enterprises and generalized sign, that inherent them.

KEY WORDS: financial resources, financing, money funds, profits

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто різні підходи до сутності фінансових ресурсів підприємств та узагальнено ознаки, що їм притаманні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансові ресурси, фінансування, грошові фонди, доходи

Фінансування сільськогосподарського виробництва набуває дедалі більшої актуальності. Це зумовлено динамічним розвитком соціально-економічної та біотехніко-технологічної систем, у яких має підтримуватися раціональне співвідношення між ресурсами і потребами, між факторами виробництва, усіма структурними його елементами. Проблема фінансування на даний час має як теоретичне, так і практичне значення. В. Д. Савченко відзначає, що організація підприємства з фінансової точки зору являє собою процес залучення засобів з метою одержання прибутку. Однак ідея про отримання максимального прибутку випливає із праць по класичній економіці, в яких будь-яке підприємство розглядається як раціональний господарюючий суб'єкт, що намагається максимізувати ефективність свого споживання та прибутку. В умовах же соціально-орієнтованої ринкової економіки підприємство розглядається як сукупність груп індивідів, що вступають у відносини [1, с. 16].

Фінансування відтворювального процесу за словами В. М. Грицькової та В. О. Коюди, пов'язане з покриттям витрат за рахунок фінансових ресурсів, що мобілізуються суб'єктами господарювання і державою [2, с. 140]. О. Л. Кашенко доповнює попереднє визначення і зазначає, що фінансування — це забезпечення необхідними фінансовими ресурсами витрат на розвиток народного господарства, які здійснюються за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, асигнувань з державного бюджету та інших фінансових джерел [3]. Ширше розкриває цю дефініцію О. В. Ареф'єва, яка під фінансуванням розуміє — напрями, форми, методи та періоди використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку і зростання ринкової вартості підприємства [4, с. 13].

Вдало, на нашу думку, окреслює поняття «фінансування» О. О. Терешенко, відмічаючи, що це заходи, спрямовані на покриття потреби підприємства в капіталі, які включають в себе мобілізацію фінансових ресурсів, їх повернення, а також відносини між підприємством та капіталодавцями, які з цього випливають [5, с. 11].

З вищенаведених визначень випливає, що основою фінансування підприємств виступають фінансові ресурси. Отже, для правильного розуміння сутності фінансування спочатку необхідно ідентифікувати поняття «фінансові ресурси».

Вагомий внесок у дослідження сутності фінансових ресурсів підприємств внесли: В.М. Гриньова, В.О. Коюда, О.О. Терещенко, О.Л. Кашенко, О.В. Ареф'єва, І.В. Зятковський, В.М. Опарін, М.Я. Коробов, Т.В. Гуйда, О.Д. Василик, К.В. Павлюк, В.К. Сенчагов та ін., однак отримані результати мають не систематизований, іноді суперечливий характер. У доповнення до надбань вітчизняних дослідників — дана публікація, у якій зроблено спробу дати критичний аналіз підходам до визначення сутності фінансових ресурсів підприємств з метою узагальнення ознак, що їм притаманні.

У науковій літературі поняття «фінансові ресурси» зустрічається дуже часто, і підходів до його визначення як на макро-, так і на макрорівнях велика кількість, кожний з яких заслуговує на увагу.

Фінансові ресурси — грошове вираження новоствореної вартості [6, с. 16]. В даному визначенні знаходить своє відображення лише форма, в якій проявляються фінансові ресурси, проте незрозуміло, де і ким вони створюються.

М. Г. Сичов, А. М. Турило, А. М. Темченко під фінансовими ресурсами розуміють грошові нагромадження і грошові фонди, що створюються підприємствами, об'єднаннями, організаціями, державою в процесі розподілу та перерозподілу національного багатства сукупного суспільного продукту (ССП), національного доходу (НД) [7, с. 5]. Таке трактування фінансових ресурсів з одного боку дозволяє з'ясувати належність фінансових ресурсів тим чи тим суб'єктам господарювання та зрозуміти порядок їх створення (в порядку розподілу і перерозподілу НД, ССП). З другого, як відмічає В. М. Опарін, «...фінансові ресурси не можна характеризувати як результат створення, розподілу і перерозподілу ВВП. Результат відображається не в ресурсах, а в отриманих доходах. Фінансові ресурси відображають не результат, а передумови створення відповідного обсягу ВВП» [8, с. 145].

В. В. Буряковський [9, с. 22] характеризує фінансові ресурси як грошові засоби, що акумулюються в фондах цільового призначення для здійснення певних витрат. Як бачимо, науковці не уточнюють напрями використання фінансових ресурсів. А М. Я.

Коробов [10] представляє фінансові ресурси як централізовані й децентралізовані грошові фонди цільового призначення, що використовуються відповідно до завдань соціально-економічного розвитку суспільства і трудових колективів окремих підприємств.

На думку Т. В. Гуйди, фінансові ресурси — це сукупність доходів, відрахувань та надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємств, організацій та держави і спрямовуються на задоволення суспільних потреб з метою розширення виробництва і зростання матеріального добробуту народу [11].

У вищенаведених визначеннях уже робиться акцент на основних напрямках використання фінансових ресурсів, проте не приділяється особлива увага джерелам їх створення.

В економічній літературі найчастіше зустрічається таке визначення фінансових ресурсів: сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні підприємства... і до яких належать усі грошові фонди і кошти у не фондovій формі [12, с. 18; 13, с. 9].

На основі визначення фінансових ресурсів держави як «грошових нагромаджень (накопичень) і доходів, які утворюються в процесі розподілу й перерозподілу ВВП і зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших суспільних потреб», що дають О. Д. Василик [14, с. 76] та К. В. Павлюк [15, с.24], Г. Г. Кірейцев [16, с. 15] сформулював наступне визначення фінансових ресурсів підприємства: «...це грошові нагромадження і доходи, які є результатом розподілу й перерозподілу виручки та прибутку...». З даного визначення випливає, що підприємство може використовувати лише внутрішні джерела для формування фінансових ресурсів. Проте більшість підприємств, особливо новостворених, в умовах здійснення значних капітальних вкладень потребують вливань коштів зі сторони.

В. К. Сенчагов вважає, що фінансові ресурси народного господарства являють собою сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових засобів, які формуються в процесі створення, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту [17, с. 49].

І. О. Бланк під фінансовими ресурсами підприємства розуміє «сукупність мобілізованих власних і позикових грошових засобів і їх еквівалентів у формі цільових грошових фондів для забезпечення господарської діяльності в наступному періоді» [18, с.

182]. Джеймс К. Ван Хорн та Джон М. Вахович (мл.) [19, с. 238] доповнюють попереднє визначення та включають у поняття «фінансові ресурси (фонди)» не лише грошові кошти (або їх еквіваленти) та зобов'язання, а й інвестиції.

Продовжуючи розгляд даного питання, нам цікавою здається точка зору Е. Хелфєрта і І. В. Зятковського, які позичені кошти разом із власними і прирівняними до них класифікують не як фінансові ресурси, а як інвестиційні, що використовуються для створення нової ринкової вартості, яка здатна покрити всі затратені кошти і забезпечити достатній рівень доходу [20]. Проте ми розглядаємо інвестиції як одне із джерел формування фінансових ресурсів на підприємстві, адже, інвестиційні ресурси — це лише частина сукупних фінансових ресурсів (підкреслено авт.), що направляються для здійснення вкладень у різні об'єкти інвестування [18, с. 183].

На особливу увагу заслуговує визначення П. А. Стецюка [21, с. 111], який характеризує фінансові ресурси як найбільш ліквідні активи, що забезпечують неперервність руху грошових потоків підприємства у процесі реалізації його планів та виконання зобов'язань. Тобто, можна зробити висновок, що фінансові ресурси в сучасних умовах є саме тією частиною оборотних активів, які найбільше впливають на платоспроможність сільськогосподарських підприємств [22, с. 49—50]. Однак таке поняття фінансових ресурсів зводиться до того, що фінансові ресурси це активи, з цим важко погодитися, оскільки фінансові ресурси виступають джерелом створення активів.

Найбільш вдале визначення фінансових ресурсів дає, на наш погляд, Л.Д. Буряк, який під ними розуміє частину коштів суб'єктів господарювання, яка перебуває у їхньому розпорядженні і спрямовується на виробничий, соціальний розвиток, матеріальне заохочення [23, с. 25].

Розбіжність позицій науковців щодо визначення фінансових ресурсів можна згрупувати за формами їх виявлення (табл. 1).

У переважній більшості визначень фінансові ресурси ототожнюються з грошовими коштами та представлені у формі грошових фондів (резервів). Ми не можемо погодитися з таким трактуваннями фінансових ресурсів і підтримуємо думку інших вчених, зокрема Г. Г. Нама, який зазначає, що до фінансових ресурсів належать усі грошові фонди й та частина коштів, яка використовується в не фондівій формі [13, с. 9]. Адже фінансові ресурси біль-

шості підприємств (за нових умов господарювання) представлені у не фондовій формі, а грошові кошти у фондовій формі відповідно до нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств не завжди мають чітко визначене цільове призначення (відсутній фонд оплати праці, амортизаційний фонд та т.п.). Ми також погоджуємося із думкою В.М. Опаріна, що не виправданим є і представлення фінансових ресурсів у вигляді доходів, відрахувань, надходжень і нагромаджень. Так як «...усі зазначенні поняття між собою тісно пов'язані, але зовсім не тотожні (інакше не зрозуміло, навіщо взагалі виділяти різні поняття, якщо вони означають одне і те саме)» [8, с. 145].

Таблиця 1

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗА ФОРМАМИ ВИЯВЛЕННЯ

Прізвище та ініціали автора	Джерело	Визначення
Зятковський І. В.	[6]	грошове вираження новоствореної вартості
Буряк Л.Д.	[23]	частина грошових коштів
Стецюк П. А.	[21]	найбільш ліквідні активи
Бурковський В. В., Турило А.М., Терещенко О. А., Темченко А. Г., Коробов М. Я., Бланк І.О.	[7; 10; 16;18]	грошові фонди цільового призначення
Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. Вахович (мл.)	[19]	фонди
Нам Г. Г., Лайко П. А.	[13;12]	грошові фонди і кошти у не фондовій формі
Сенчагов В. К.	[17]	сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових засобів
Василик О. Д., Павлюк К. В., Кірейцев Г. Г., Гриньова В. М.	[14; 15; 16]	грошові нагромадження і доходи, що зосереджені у відповідних фондах

Розглянувши різні погляди на суть фінансових ресурсів, ми можемо дати уточнене визначення фінансових ресурсів — це частина коштів, що були сформовані під час створення суб'єкта гос-

подарювання, надходять на підприємство за результатами операційно, інвестиційної та фінансової діяльності для реалізації поставлених завдань та виконання зобов'язань.

Узагальнюючи вищезазначене, можна виділити основні ознаки, які притаманні фінансовим ресурсам, відповідно до яких: формування та використання фінансових ресурсів здійснюється відповідно до правового та нормативного забезпечення; фінансові ресурси можуть належати суб'єктам господарювання різних організаційно-правових форм бізнесу, або бути зосереджені у суб'єктів фінансового ринку (комерційних банків, інвестиційних фондів, компаній); основними напрямками використання фінансових ресурсів є відтворення підприємств, соціальне забезпечення працівників, інші потреби суб'єктів господарювання.

В сучасних умовах господарювання будь-яке підприємство стикається із проблемою обмеженості фінансових ресурсів та виживання у конкурентному середовищі, однак, особливо складно залучити достатні обсяги фінансових ресурсів для здійснення підприємницької діяльності у сільському господарстві. Фінансування повинно, у першу чергу, забезпечити безперервний процес виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції відповідно до укладених угод, з урахуванням місткості внутрішнього ринку та експортного потенціалу держави.

Література

1. *Минасов М.* Обеспечение устойчивого воспроизводства в АПК // АПК: экономика, управление. — 2002. — № 10. — С. 16—20.
2. *Гриньова В.М., Коюда В.О.* Тлумачний словник економічних термінів: Навчальний посібник. — Харків: Гриф, 2001. — 184 с.
3. *Кашенко О.Л.* Системне уявлення фінансів. — Суми: Вид. «Довкілля», 2001. — 98 с.
4. *Ареф'єва О.В.* Фінансовий менеджмент: Навч.-методич. посібник. — К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2002. — 94 с.
5. *Терещенко О.О.* Фінансування підприємств в Україні: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення // Економіка України. — 2002. — №1. — С. 10—16.
6. *Зятковський І.В.* Фінанси підприємств: Навч. посібник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Кондор, 2003. — 364 с.

7. Турило А.М., Терещенко О.А., Темченко А.Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник для студ. екон. спец. вузів. — К.: Фінансова агенція, 1998. — 125 с.
8. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В. Федосова. — К.: КНЕУ, 2002. — 387 с.
9. Фінанси підприємств: Навч. посібник / За ред. В.В. Буряковського. — Д.: Пороги, 1998. — С. 22.
10. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. — К.: Знання, КОО 2000. — 378 с.
11. Гуйда Т.В. Формирование и использование финансовых ресурсов. — М., 1986.
12. Лайко П.А. Фінанси підприємств: підручник для студентів вузів / П.А. Лайко, М.В. Мних. — К.: Знання України, 2004. — 428 с.
13. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 5-те вид., переробл. та допов. — К.: КНЕУ, 2004. — 546 с.
14. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. — К.: НІОС, 2000. — 416 с.
15. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: Монографія. — К.: НІОС, 1997. — С. 24.
16. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / за ред. д.е.н., проф. Г.Г. Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2002. — 268 с.
17. Сенчагов В.К. Финансовые ресурсы народного хозяйства. — М.: Финансы и статистика, 1982. — С. 49.
18. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 720 с.
19. Ван Хорн, Джеймс, К., Вахович, мл., Джон, М. Основы финансового менеджмента: 11-е изд.: Пер. с англ. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. — 992 с.
20. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Пер. с англ. под ред. Л.П. Бельх. — М.: Аудин, ЮНИТИ, 1996. — 663 с.
21. Стецюк П.А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. — 2005. — № 11. — С. 111—116.
22. Гудзь О.С. Забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами в період змін та стабілізації // Економіка АПК. — 2007. — № 3. — С. 46—53.
23. Буряк Л.Д. Фінансові ресурси підприємства // Фінанси України. — 2000. — № 9. — С. 23—27.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2011 р.